

izbutit să identifice autorul lor, să afle localitatea în care acest autor, necunoscut pînă astăzi, a desfășurat o bogată activitate cărturărească, precum și data aproximativă la care putem referi cele două texte de mai sus. În cele ce urmează mă limitez la cîteva informații, foarte sumare, spre a pune în curent pe cititori cu ceea ce consider a fi cea mai veche încercare de gramatică romînească, aflată pînă în momentul de față.

Autorul, anume grămăticul Staicu, a fost identificat, printre altele, pe baza a două însemnări autografe, trecute la sfîrșitul traducerii sale din limba slavă în limba romînă, a unei culegeri de texte religioase, păstrată în manuscrisul 1570 din Biblioteca Academiei R.P.R. În prima însemnare ni se arată locul și timpul cînd a efectuat traducerea cărții: « *Începută fu a se scrie această dumnezeiască și prea bună carte... în celătea Tîrgoviștei, în anii de la facerea lumii 7176 (1667), în luna lu noembrie 26... Și isprăvită fu cartea aceasta în anii 7177 (1669), în luna lu mai 21 de zile* » (f. 165 v).

În cealaltă însemnare, autorul își trece și numele: « *Truditu-se-au la această carte a o aduce de pre limba slovenească pre limba rumînească... ca să se lumineaze iubitorii de celenie, eu mull păcătosul și întru toate greșitul Staico grammaticul și slujitoriu Besearicii domnești, tocmă den unghii moi și den coconie pănă la bătrîneaje slujitoriu besearicii* » (f. 166 r).

Grămăticul Staicu, slujitor al Bisericii domnești din Tîrgoviște este una și aceeași persoană cu dascălul Daniel de la mitropolia din Tîrgoviște³⁹, despre care știm (vezi mai sus) că era posesorul ediției din 1619 a gramaticii lui Smotrițki. În calitate de dascăl la școala de slavonie, care exista în Tîrgoviște încă de pe timpul lui Matei Basarab, el predă ucenicilor săi gramatica slavă, evident după manualul de gramatică a lui Smotrițki — ediția din 1619 — pe care îl avea la îndemînă.

Constatînd însă greutățile elevilor romîni de a înțelege gramatica slavă, Staicu s-a gîndit să le-o explice în limba lor. Deci, întocmai cum au procedat în 1591, pentru înlăturarea unor dificultăți asemănătoare, autorii *Gramaticii elino-slave*, la rîndul său, Staicu înjghebează un scurt text de *Gramatică slavo-romînă*, în care prezintă paralel, în limba slavă și romînă, noțiunile a ceea ce numim astăzi morfologie, dar căreia el îi spunea Etimologie. Iată propriile cuvinte ale autorului (din prefață) prin care motivează scopul lucrării sale: « *Eu plecatul, deaca vream ce întru învățătură chemat sînt, ca întru chiamarea mea să petrec și cum îmi zic dascăle, ca și cū lucrul și cu numele acesta să fiu plecașilor ai miei ucenici întru învățătura gramatichiei, care măcar deși nu foarte iaste mare adîncame a preînțelepciunii, ce fără de tilcuire neînțeleasă iaste. Pre aceasta a o tilcui am gîndit (sau am sfătuit)* ».

Meritul deosebit al lui Staicu constă în aceea că, procedînd la « tilcuirea » gramaticii slave a lui Smotrițki, el s-a străduit să aplice procedee proprii în redactarea textului gramatical, prezentîndu-l fără paradigme, fără unele particularități specifice gramaticii slave, renunțînd adesea la cele mai multe exemple care nu-și găseau locul potrivit în traducerea romînească, introducînd altele cît mai firești pentru gramatica limbii sale materne. În acest scop, el a formulat și terminologia gramaticală romînească, necesară redării noțiunilor.

³⁹ Identitatea de nume s-a putut constata din alte două note autografe ale sale, trecute pe manuscrisul slav înregistrat sub nr. 462 din Biblioteca Academiei R.P.R. Pe f. 126 v. a acestui manuscris din secolul al XVI-lea, care a aparținut mitropoliei din Tîrgoviște, la 1643 dascălul nostru notează: *исписана азъ многорѣчную грамматику Станко, в акт зрна, iar pe f. 124 v. e un alt autograf al său: «ромонахъ Данила отъ...»*